بسپارش فصلنامه علمی ۳ سال دهم، شماره مفحه ۷۵–۶۵، ۱۳۹۹ ISSN: 2252-0449

تهیه و شناسایی مواد پایهروغنی پلی آلفااولفینی یکجزئی

ترجمه و تخلیص: آمـنه رهبـر تهران، پژوهشگاه پلیمر و پتروشیمی ایران، گروه مهندسی پلیمریزاسیون، صندوق پستی ۱۱۲–۱٤۹۷

در اين پژوهش، ماده يايه روغني يلي آلفااولفيني (PAO) يکجزئي از تترامر آلفااولفيني از راه

چکیدہ

اولیگومرشدن دومرحله ای با استفاده از کاتالیزگرهای به ترتیب متالوسن و زیگر-ناتا سنتز شده است. ساختار محصول شناسایی و کارایی آن و اثر ساختار مولکولی و ترکیب بر کارایی محصول بررسی شده است. ابتدا آلفااولفینها با کاتالیزگرهای متالوسنی مختلف دیمر شدند و اثرهای شرایط اولیگومرشدن از قبیل مقدار کاتالیزگر، دما و نسبت Al/Zr بر توزیع وزن مولکولی پلیمرهای حاصل، بررسی شد. گزینش پذیری دیمرشدن به ۸۲/۱۷ رسید و مقدار آلفااولفین شاخهدار ۸۹/۷۶ بهدست آمد. در مرحله دوم، دیمر حاصل با کاتالیزگر زیگر-ناتا پلیمر شد و واکنش دیمرشدن غالب بود. پلی آلفااولفینی با ۲۰/۸۸ بهدست آمد و در ۲۰ ۲۰ گرانروی حرکتی zst عالی و شاخص گرانروی امد. در مرحله دوم، دیمر حاصل با کاتالیزگر زیگر-ناتا پلیمر شد و واکنش دیمرشدن غالب بود. پلی آلفااولفینی با ۲/۸۹۸ بهدست آمد و در ۲۰ ۲۰ گرانروی حرکتی zst zst و شاخص گرانروی امد ایندها، هنگامی که تعداد و موقعیت شاخهها روی پیکره مولکولی یعنی طول زنجیر اصلی و طول شاخهها، هنگامی که تعداد و موقعیت شاخهها روی پیکره مولکولی یعنی است، بر خواص PA اثرگذارند. همچنین مشخص شد، با افزایش طول زنجیر اصلی و طول شاخهها، گرانروی سینماتیک و شاخص گرانروی نیز افزایش می یابد، در حالی که نقطه ریزش کاهش می یابد. با وجود این، زمانی که طول زنجیر اصلی، تعداد شاخهها و طول آنها یکسان باشد، وجود کرینهای نوع چهارم در زنجیر اصلی، شاخص گرانروی را کاهش و نقطه ریزش را افزایش می دهد.

واژگان کلیدی

یک جزئی، تترامر آلفااولفینی، پلی آلفااولفین، ساختار و خواص

منبع:

Dong S.Q., Mi P.K., Xu S., Zhang J., and Zhao R.D., Preparation and Characterization of Single-Component Poly-α-olefin Oil Base Stocks, *Energy Fuels*, **33**, 9796–9804, 2019.

مقدمه

روغن های پلی آلفااولفینی (PAOs)، آلکان های شاخه دار با شاخص گرانروی ۱۲۰≤ هستند که با اولیگومرشدن آلفااولفین های خطی (عمدتا ₁₂-C₆-C₁₂) به دست می آیند. در حال حاضر، کاتالیز گرهای به کاررفته برای اولیگومرشدن آلفااولفین ها عموما اسیدهای لوئیس، انواع زیگلر-ناتا، متالوسن ها، پایه کرومی ها و مایعات یونی هستند [۱،۲]. از میان آنها، کاتالیزگرهای متالوسنی از فعالیت کاتالیزی بسیار زیاد، یکنواختی خوب پلیمر و ساختارهای قابل کنترل برخوردارند، در نتیجه آن ها به کاتالیز گرهای متداول برای سنتز PAOهای با کیفیت زیاد تبدیل شدهاند [۳]. در واقع، اولیگومرشدن های کاتالیزی آلفااولفین ها عموما به مخلوطی با توزيع وزن مولکولی پهن و PAOهای چندجزئی منجر می شود که برای برآورده کردن نیاز به مواد پایهروغنی با گرانروی مطلوب اجزای آن باید جداسازی شوند. بنابراین، توسعه فرایندی برای تهیه مستقیم PAOهای یک جزئی و مطالعه سامانمند (systematically) ارتباط میان خواص و اجزای ساختار از نقطهنظر مولکولی بسیار حائز اهمیت است [٦-].

Kissin و Schwab [۷] اولیگومرشدن ۱–هگزن و ۱–دکن را با استفاده از کاتالیز گر (n-BuCp),ZrCl/متیل آلومینیم اکسان (MAO) بررسی کردند. آن ها دریافتند، با افزایش دما از C° ۷۰ به C° ۹۰، مقدار دیمر از ۲۰٪ به ۷۱٪ افزایش می یابد. Ritter و Alt [۸] از کاتالیزگر متالوسن برای اولیگومرشدن ۱-ینتن و ۱-هگزن با گزینش پذیری دیمرشدن بیش از ٪۹۰ استفاده کردند. در واقع، دیمر می تواند با استفاده از کاتالیز گرهای AlCl و EtAlCl, /SiO دوباره وارد واکنش دیمرشدن دوم شود تا در نهایت اولیگومری با مقدار تترامر حدود ٪۸۰ به دست آید. بر مبنای پژوهش Kissin، گروه Nifant'ev اولیگومرشدن دیمر ۱-دکن را با سامانه کاتالیزگر -tert _BuCl/EtAlCl توسعه دادند [۹]. هنگامی که واکنش در C° ۳۰-به مدت ۲h ساعت انجام شد، بازده تبدیل دیمر بیش از ٪۹۵ و مقدار تترامر ٪۸٤ بود. افزون بر این، حنیف پور و همکاران [۱۰] از Cp,ZrCl,/MAO برای کاتالیز اولیگومرشدن ۱-هگزن استفاده یم کردند. آن ها آرایشمندی را بررسی و واکنش پایانش پلیمرشدن و ساختارهای غیراشباع پلیمرهای حاصل را مطالعه کردند. سجادی و همكاران [11] از سامانه كاتاليزى AlCl_a/H₂O براى كاتاليز اولیگومرشدن ۱–هگزن، ۱–اکتن و ۱–دکن استفاده کردند. آن ها افزون بر مطالعه ریزساختار زنجیر محصول، ارتباط میان نوع مونومر هوموپليمر PAO و CH+CH₂/CH (نسبت مساحت زير پیک S1/S2 در HNMR^۱) را با استفاده از تجزیه و تحلیل وزن

مولکولی محصول یافتند که ایده جدیدی درباره ارتباط میان ساختار مولکولی PAO، ترکیب و کارایی به دست داد. هر دو گروه Kissin و Nifant'ev دریافتند، کاتالیز گرهای اسید لوئیس قابلیت بسیار کمتری را برای کنترل پیکربندی تترامری در واکنش های دیمر شدن دیمرها نسبت به قابلیت کنترل متالوسن ها یا سامانه زیگلر-ناتا دارند و تترامرهای حاصل مخلوط ایزومرها هستند [۱۲،۱۳]. تا آنجا که اطلاع داریم، گزارش های کمی درباره تهیه دقیق تترامرهای α-اولفینی با ساختارها و نسبت های ویژه وجود دارد. افزون بر این، مطالعات کمی درباره ساختار مولکولی، ترکیب و خواص PAOها وجود دارد.

در این پژوهش، روش جدیدی برای سنتز تترامرهای آلفااولفینی یک جزئی برای تهیه PAOها ارائه شده است. PAO یک جزئی از راه اولیگومرشدن دو مرحله ای با استفاده از کاتالیزگرهای متالوسن و زیگلر-ناتا تهیه و اثر ساختار مولکولی و ترکیب PAOها بر کارایی آن ها بررسی شده است. نتایج نشان می دهد، هنگامی که طول زنجیر اصلی، تعداد و طول شاخه ها یکسان باشد، وجود کربن های چهارتایی در زنجیر اصلی باعث کاهش شاخص گرانروی PAO و افزایش نقطه ریزش می شود.

تجربى

مواد

مواد اصلی استفاده شده در این پژوهش بدین شرح است: تولوئن با خلوص تجزیه ای که در مجاورت فلز سدیم به مدت ۲ K با استفاده از بنزوفنون به عنوان شناساگر بازروانی شد؛ آلفااولفین از درجه پلیمرشدن (٪۹۰) که با سوانگاری خالص سازی شده و پس از آبزدایی به مدت A ۸، از سدیم هیدرید تقطیر شد؛ محلول پس از آبزدایی به مدت A ۸، از سدیم هیدرید تقطیر شد؛ محلول (MAO) تولوئنی A ام میل آلومینوکسان (MAO)؛ تیتانیم تتراکلرید (٪۹۹)؛ محلول تولوئنی A/lom ۱ دی اتیل آلومینیم کلرید؛ کاتالیز گر متالوسنی Cp₂ZrCl او کاتالیز گرهای متالوسنی (III) [۱۶]، (III) متالوسنی (IV) [۲۰]، (V) [۷۱] و (IV) [۸۸] که طبق روش کار قبلا گزارش شده، سنتز شدند.

تهيه ديمر

تمام کارهای تجربی تحت جو آرگون انجام شد. در یک بالن سه دهانه، mL ۵۰ آب مقطر تازه ریخته و سپس M ۱/۵ محلول MAO اضافه شد. واکنش با افزودن محلول تولوئن دارای مقدار معینی کاتالیزگر متالوسن و گرمادهی آن تا دمای واکنش، آغاز

سنتز و شناسايي مواد پايه روغني پلي آلغااولغيني يکجزئ

هگزامر	پنتامر	تترامر	تريمر	ديمر	و یژ گی	آلفااولفين
_	•/٢-١٩•	•/۲ -140	·/۵-۱۲·	۸ • −۷	دمای جوش (°C)-در فشار (mmHg)	
19/8	١۶/٨	۱۳/۷	٨/٧	۶/۴	زمان بازداری GC	۱–هخزن
_	•/۲ -۲۴۲	•/X -Y 1 Y	·// -199	۰/۸ –۱۰۵	دمای جوش (C°)-در فشار (mmHg)	
20/3	¥ ¥/V	19/0	14/0	۶/۴	زمان بازداری GC	۱ – کتن
_	•/٢ -٢٩٠	•/٣-٢٣۵	•/٣-١٨٢	•/۵-۱۲۵	دمای جوش (C°)-در فشار (mmHg)	
٣٠/٠	۲۷/۵	74/3	۱۹/۳	13/8	زمان بازداری GC	۱–د کن

جدول ۱- دمای جوش و زمان اقامت در GC اولیگومرها.

می شود. با گذشت h ، واکنش با افزودن محلول هیدروکلریک به عنوان حلال و TMS به عنوان استاندارد داخلی، با زاویه پالس °۹۰ در دمای محیط ثبت شدند. اسید-اتانول پایان یافت و محصول با صاف کر دن و شست و شو های پیاپی با باز و آب، جداسازی شد. اتانول، تولوئن و مونومرهای واكنش نكرده با تقطير محصول در فشار اتمسفري خارج شدند. دیمر با تقطیر در فشار کاهش یافته به دست آمد. خواص پایه (دمای نتايج و بحث جوش و زمان بازداری GC) پلیمرهای اولیگومرها در جدول ۱

اثر کاتالیز گرهای متالوسن بر اولیگومرشدن ۱-دکن

برای مطالعه اثرهای کاتالیزگرها بر اولیگومرشدن ۱-دکن، کاتالیز گرهای متالوسنی I تا VI (شکل ۱) انتخاب شدند. اثر نوع کاتالیزگر و شرایط اولیگومرشدن بر اولیگومرشدن ۱-دکن بررسی شد. نتایج در جدول ۲ نشان داده شده اند. نتایج نشان می دهد، ساختار کاتالیز گر متالوسنی اثر بسزایی بر واکنش پلیمرشدن دارد. در شرایط یکسان، سرعت تبدیل مونومر به ترتیب III=IIV=I>IV که برای IV تا ٪۸۳/٤ و برای V حداقل ٪۱۰/۲ است. این نتایج ناشی از اثر ممانعت های فضایی متفاوت و اثرهای الکترونیکی ترکیب متالوسن است.

کاتالیز گر V دارای ساختار پل Si است و بازوها با تکه مولکولی Me₂Si به دو گروه سولفهیدریل متصل هستند. در نتیجه، برای نفوذ زنجیر در حال رشد فضای داخلی کمتری دارد و بنابراین به

كمك كاتاليزگر به آرامي همراه با همزدن افزوده شد. پس از رسيدن به دمای واکنش ۲iCl₄ اضافه شده و پس از گذشت ۳h، مخلوط

محصول با سوانگاری گازی (GC) تایید شد.

تهيه تترامر آلفااولفيني

نشان داده شده است. تقطیر بر مبنای دمای جوش و ترکیب درصد

تمام کارهای تجربی تحت جو آرگون انجام شد. در یک بالن

سهدهانه، g ٦٠ ديمر آلفااولفيني ريخته و سپس مقدار معيني

واكنش با محلول هيدروكلريك اسيد-اتانول سرد مي شود. مراحل جداسازی محلول و سایر مواد مانند بخش قبلی انجام می شود.

روش های تجزیه و تحلیل اولیگومر

گرانروی حرکتی (PAO (kinematic viscosity) ها در ٤٠ و ۲۰ ۲۰ با گرانروی سنج GBT-265 اندازه گیری و شاخص گرانروی و نقطه ریزش (pour point) به ترتیب مطابق با استانداردهای ASTM D2270 و ASTM D97 محاسبه شد. تركيب درصد اولیگومرهای حاصل با سوانگاری گازی-جرمی (GC-MS) با استفاده از دستگاه مدل Agilent 7890A GC/5975C MSD با شناساگر یونش شعله هیدروژن و استاندارد داخلی بررسی شد. همچنین، از رزونانس مغناطیسی هسته برای مطالعه ریزساختار اولیگومرهای حاصل استفاده شد. طیفهای H NMR و ¹³C NMR با دستگاه Bruker AVANCE-6 با استفاده از NMR

مقالات فأجى

		-				
ديمر در محصول ^ب (wt:)	بازده پس از ۳h (٪)	دما (C°)	Al/Zr (mol/mol)	مقدار کاتالیز گر (µmol)	كاتاليزگر	رديف
۶١/٣	۸۱/۰	٧٠	٣	۱.	Ι	١
۳۸/۶	۲۰/۳	٧٠	۳	١.	II	۲
۴۸/۵	17/.	٧٠	۳	١.	III	٣
۸٣/۴	۵V/۶	٧٠	٣	١.	IV	۴
۱۰/۲	٩٢/٣	٧٠	٣	١.	V	۵
<u> </u>	٨۴/٣	٧٠	٣	١.	VI	۶
٧٠/۵	٨۴/۴	٧٠	٣	٣.	VI	٧
VY/8	٨٩/۴	٧٠	٣	۵۰	VI	٨
۸۲/۳	$\Lambda\Lambda/\Delta$	٧٠	٣	٩.	VI	٩
۸۱/۹	٨٠/٣	٧٠	۲.,	٩.	VI	١٠
۸۱/۶	٧٧/٢	٧٠	1	٩.	VI	11
٨٠/۶	V9/9	٧٠	۵۰	٩.	VI	١٢
۸٣/١	٨٣/٢	٨٠	۵۰	٩٠	VI	۱۳
٨٧/٠	۵۶/۸	٩٠	۵۰	٩٠	VI	14
٨٩/٢	* \$/9	١	۸.	۹.	VI	10

جدول ۲- اثر نوع کاتالیزگر و شرایط واکنش بر اولیگومرشدن ۱-دکن اند.

^{الف} شرایط واکنش: mL ۵۰ mL از ۱–دکن، زمان ۳ h تحت فشار معمولی و MAO کمک کاتالیزگر؛ ^ب تعیین شده با GC.

حذف هیدروژن β تمایل دارد [۱۷]. براساس مطالعات انجام شده [۱۲۹–۹۱]، زاویه α (CEN-Zr-CEN) در کاتالیزگر IV، (۱۲–۹۷) بوده که نسبتا کوچک است. کاتالیزگر IV ساختار بازی دارد و فضای درخور توجهی حول مرکز فعال برای دسترسی مونومر به آن وجود دارد [۱۸]. افزون بر ساختار کاتالیزگر، عامل مهم دیگر نسبت AI/Zr است. هر چه این نسبت بزرگ تر باشد، مقدار آلکیل آلومینیم در MAO بیشتر می شود، مراکز فعال پایدارتری شکل می گیرند و به تبع آن بازده افزایش می یابد. از طرفی، چون MAO یک عامل انتقال به زنجیر است، در مقادیر زیاد آن، درصد دیمر کاهش

می یابد. افزایش دمای واکنش موجب افزایش واکنش های انتقال به زنجیر می شود و نفوذ و اولیگومرشدن مونومر را آسان می کند. البته افزایش دما بیش از یک مقدار معین، موجب غیرفعال شدن کاتالیزگر می شود.

تجزیه و تحلیل ساختاری دیمر آلفااولفین

در شرایط بهینه، آلفااولفین با کاتالیزگر VI اولیگومرشده و پس از تقطیر در خلأ و جداسازی دیمر، مقدار و ساختار آن تعیین شد. جدول ۳ و شکلهای ۲ و ۳ نتایج GC و NMR I³ را نشان

الف •	ديمرها	خواص	ها و	ألفااولفين	گومرشدن	۳– اولياً	ىدول
----------	--------	------	------	------------	---------	-----------	------

در (wt))	آلفااولفين	(‰t)	ديمر در	بازدہ پس از	آلفااولفين	
جداساز	ديمر	جداساز ^پ	محصول ^ب	(%) % h		
۸۴/۴	٩٠/٩	٩٢/٨	۸٧/٣	٨۵/٠	۱-هگزن	
AV/F	97/8	94/4	٨۵/۵	٨٩/٨	۱–اکتن	
٨٦/٣	91/V	94/1	۸۳/۱	۸٣/٢	۱–دکن	

الف شرايط واكنش: mL ٥٠ آلفااولفين، μmol ٩٠ كاتاليزگر VI، ١:٥٠=٨٠/Zr، دما C° ٦٠ و زمان h ٣؛ ب و پ تعيين شده با GC و ت با GC^۱؛ ث d×c=e.

شماره 2، پاييز

299

شکل ۲- سوانگاشت GC دیمر ۱-دکن.

می دهند. همان طور که از سوانگاشت GC پیداست، اولیگومر شامل مقدار کمی تریمر (٪٥٩) و بقیه دیمر است. به طور کلی، پیک دیمر باریک تر است و جزء ایزومرشده کمتری وجود دارد.

همان طور که در شکل ۳ دیده می شود، سه جفت پیک مربوط به کربن های پیوند دوگانه در محدوده ۲۰۰–۱۱۰ وجود دارد. در میان آن ها، پیک های ظاهر شده در ۱۰۷/۲۸ و ۱٤۹/٤۳ ppm سیگنال های وینیل ($C=CH_2$ -) در ساختار سر به دم بوده و دو پیک دیگر مربوط به کربن پیوند دوگانه در وینیل سه جانشینی پیک دیگر مربوط به کربن پیوند دوگانه در وینیل سه جانشینی HNMR نیز دو پیک در ۲۹۹ و ۲۱/۵ دیده می شود که مربوط به گروههای غیراشباع است.

در نمودار C NMR ۲، سیگنال های (₂, (α-CH₂) ₂) ₄ C₃ (β-CH₂) ₂ و C₄ (β-CH₂) متصل به کربن نوع چهارم (₂) در ۳۵/۰۸، ۳۵/۸۲ و ۲۸/٦۵ ظاهر شدهاند. پیک مربوط به کربن انتهایی (متیل انتهای زنجیر) C₁₁ و C₁ و ₂ به ترتیب در ۱۳/۱۱، ۲۲/۲۹ و ۳۰/۹۲ و

سیگنال سایر کربن ها (C7 ، C6 و C8) در ۲۸/۵۹، ۲۸/٤۷ و ۲۸/۳۲ دیده می شوند [۲۲،۲۳].

از آنجا که واکنش با افزودن محلول اسید⊣تانول پایان یافته است، بنا بر این مقادیر بسیار کوچکی آلکان در محصول وجود دارد که در شکل ۲ (GC) دیده می شود. از این رو، براساس انتگرال سطح زیر پیکها، آلفااولفین های شاخهای وینیلیدین ٪۹۱/۷ محاسبه شدند. Bergman سازوکاری را برای دیمرشدن آلفااولفین ها پیشنهاد کرده است.

در این طرح، برگمن نقش MAO را به عنوان یک ماده آلکیل کننده و به عنوان آنیون پایدارساز گونه های فعال درنظر گرفته است. همچنین فرض شده است، کلر باید در مخلوط واکنش وجود داشته باشد تا بتوان به گزینش پذیری دیمرشدن زیاد دست یافت [۲٤،۲۵].

بر مبنای این تجزیه و تحلیل، ساختار غیراشباع (ساختارهای ۳–۱) و اشباع (ساختار ٤) در شکل ٤–الف به ترتیب از انتقال هیدروژن بتا و انتقال زنجیر به کمک کاتالیزگر و قسمت کوچکی از جزء غیراشباع، به دلیل بازآرایی زنجیر به دست آمدهاند. همان طور

Þ;

ویالات وایی

که شکل ٤-الف نشان می دهد، گروه وینیل (C=CH₂-) (ساختار ۳) در ۲،۱ جای گیری کرده و با حذف هیدروژن بتا پایان یافته است. گروه سهجانشینی وینیل ((C=C(CH₃))-C=C-) (ساختارهای ۱ و ۲) نیز بدین منوال به دست آمده است. آلکان (ساختار ٤) نیز در ۲،۱ جای گیری کرده و با سردایش سریع و افزودن محلول اتانول-اسید، واکنش به پایان رسیده است.

تحت شرایط تجربی و روش های تجزیه ای یکسان، دیمر ۱-هگزن (C12) که از تقطیر در خلأ به دست آمده، شامل تریمر ۱-هگزن بوده و دیمر ۱-اکتن شامل تریمر ۱-اکتن و دیمری با ساختار مشابه شکل ٤ است. همان طور که در جدول ۳ آمده، زمانی که بازده بیش از ٪۸۰ نگه داشته شود، گزینش پذیری دیمرشدن بیش از ٪۹۳ بوده و به طرز شگفت آوری مقدار آلفااولفین در دیمر بیش از ٪۹۰ است. این موضوع روشن می کند، کاتالیز گر IV در شرایط مزبور در دیمرشدن بسیار گزینش پذیر بوده و محصول از نظر ساختاری بسیار یکنواخت است. از این رو، می توان به عنوان ماده اولیه برای تولید PAOهای با شاخص گرانروی زیاد، از آن

دیمرشدن دیمرهای آلفااولفینی

محصول آلفااولفینی کاتالیزشده با متالوسن، دیمری با وزن مولکولی کم است که برای استفاده مستقیم به عنوان روغن پایه روانساز مناسب نیست. این دیمرهای آلفااولفینی از مخلوط حاصل جداشده و برای تولید اولیگومرهای سنگین تر با کاتالیز گرهای زیگلر-ناتا یا کاتیونی دوباره واکنش داده می شوند [۲٦]. نمودارهای NMR او NMR و نشان می دهند، جزء دیمر جداشده، تقریبا تنها شامل یک جزء با پیوند دوگانه انتهایی وینیل (₂CH=C) بوده که شاخهای از گروه وینیلیدین است و این نوع از آلفااولفین می تواند دوباره پلیمر شود. دیمرهای هترومری (اولفینهای داخلی) و آلکانهای اشباع در اولیگومرشدن مجدد شرکت نمی کنند.

اجزای جداشده مخلوط اولیگومرها با استفاده از سامانه کاتالیزی FiCl₄/Et₂AlCl دومرتبه وارد واکنش پلیمرشدن شدند و نتایج GC تو محصول در شکل ۵ دیده می شود.

این شکل نشان می دهد، جزء جرمی تترامر ۱-هگزن (C24) در محصول به دست آمده از اولیگومرشدن C12 برابر ۸۱/۸ و تریمر ۲/۰٪، پنتامر ۲/۱٪ و هگزامر ۱۲/۱٪ است. جزء جرمی تترامر ۱-اکتن (C32) در محصول اولیگومرشدن C16 برابر ۸۵/۳٪، تریمر ۲/۹٪، پنتامر ۳/۲٪ و هگزامر ۸/۸٪ است. جزء جرمی تترامر ۱-دکن (C40) در محصول اولیگومرشدن C20 برابر با ۸۹/۲٪

شکل ۵- سوانگاشتهای اولیگومرهای سنتزی C12، C13 و C20 تولیدشده با کاتالیزگر TiCl₄/Et₂AlCl . g ۲۰ واکنشگر، Al/Ti=۰/0 ،TiCl₄ ۲/٤ g. دما ۲۰ و زمان ۲۴.

تریمر ٪۳٬۰، پنتامر ٪۳/۳ و هگزامر ٪۲/۸ است. از این تجزیه چنین برمی آید که تریمر و پنتامر در محصولات از تریمری تولید می شوند که ابتدا در دیمر وجود داشته است، اما در مرحله اول جدا شده و تترامر فراوانی بیشتری دارد. به طور هم زمان مشاهده شد، با افزایش تعداد کربن، درصد هگزامر به تدریج افزایش یافته است و پلیمرهای بزرگ تر تولید نشده اند. مدل کوزی (cossee) سازوکار جای گیری زنجیر و مهاجرت اولفین کاتالیز شده با کاتالیزگرهای زیگلر-ناتا را نشان می دهد.

به طور کلی اعتقاد بر این است، مختصات Ti به عنوان یک هشت وجهی کوئوردینه می شود و رشد زنجیر بسیار تک سوآرایش مستلزم محدودبودن مواضع فعال در دو رأس مجاور از چهار رأس است، جایی که اولین پیوند C-C زنجیر پلیمری در حال رشد می تواند به صورت ۲،۱ جای گیری کند. اگرچه دسترسی محدود و آسان مونومر به مرکز Ti با گزینش پذیری انانتیوسطحی (enantiofacial) هنوز تحت فشار عرضی زیاد، پدیده نفوذ انجمادی و حتی حرکتهای صور تبندی ممانعت شده رخ می دهد [۲۷]. تک سوآرایشی پلیمر آلفااولفین با افزایش وزن مولکولی زیاد می شود و مراکز فعال ایجادکننده زنجیرهای پلیمری با وزن مولکولی کم، بسیار فراوان تر و کم فعال تر از مراکز ایجادکننده زنجیرهای با وزن مولکولی زیاد هستند. بنابراین می توان گفت، کاتالیزگر زیگلر-ناتا گزینش پذیری زیادی در پلیمرشدن اولفین های شاخه دار دارای پیوندهای دوگانه وینیلیدین ممانعت شده بزرگ، نشان می دهد و گزینش پذیری با

مقالات فأشى

		J					
شاخص گرانروی	KV ¹⁰⁰ (cSt)	KV ⁴⁰ (cSt)	بازده پس از ۳h (٪)	دما (C°)	Al/Ti	كاتاليزگر	رديف
141	٧/٠	۳٩/۰	۵۱/۸	۶.	• /۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	١ب
147	۵/۷	۲۸/۹	FV/D	٩٠	• /۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	۲
١٣٣	V/V	49/0	5F/Y	۶.	• /۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	پې پ
139	۵/۶	۲۸/۹	۳۸/۹	۶.	•/٢۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	۴
147	9/4	۳۳/۲	VY/Y	۶.	• /۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	۵
147	919	۳۴/۸	V9/9	۶.	۰/V۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	۶
149	٨/۶	۵۰/۱	۷۴/۴	۶.	۱/۰	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	v
107	۱۰/۷	99 /•	٧١/٩	۶.	1/80	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	٨
177	٨/١	54/2	VA/V	40	_	AlCl ₃	٩ت
101	٩/٢	54/5	۵۰/۳	۶.	• /۵	TiCl ₄ /Et ₃ Al	۱۰
٩٢	۲/۸	11/1	A1/V	۶.	۰/۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	11
۱۳.	۴/۵	۲١/٠	٨٢/٨	۶.	•/۵	TiCl ₄ /Et ₂ AlCl	١٢

جدول ٤- اثر کاتالیز گرهای مختلف و شرایط واکنش بر اولیگومرشدن دیمر^{انی}.

انس شرایط واکنش: g • ۲ آغازگر، فشار معمولی، زمان ۳ h ؛ ^ب مقدار ₄ TiCl برابر با ۲٪ جرمی مونومر است. ^ب واکنش در ۳ ۲ - هگزان انجام شد. ^ت واکنشگر g • ۶ و ۲/۶ .

ساختار زیر از نمودار قابل شناسایی هستند:

A: $CH_3-C(C_8H_{17})(C_{10}H_{21})-CH=C(C_8H_{17})(C_{10}H_{21})$ B: $CH_3-C(C_8H_{17})(C_{10}H_{21})-CH_2-C(=CH-C_7H_{15})(C_{10}H_{21})$ C: $CH_3-C(C_8H_{17})(C_{10}H_{21})-CH-C(C_8H_{17})(C_{10}H_{21})$

این ساختارها در شکل ۷ نشان داده شده اند. موقعیت سیگنال های مربوط به هر گروه بدین ترتیب است: گروه متیل انتهایی در ۲۲/۹۱ ppm، گروه α -CH₂ CH₂CH₂) در CH₃CH₂ Ppm، گروه γ -CH₂ (CH₂CH₂ Ppm) در ۳۲/۱۳ ppm، گروه γ -CH₂

شرایط اولیگومرشدن دیمرها در جدول ٤ آورده شده است. اغلب اولیگومرهای حاصل شاخص گرانروی و گرانروی حرکتی مناسبی دارند. اثر طول زنجیر بر رابطه گرانروی-دما را می توان از نقطه نظر تریبولوژی توضیح داد. با افزایش طول زنجیر اصلی، شاخص گرانروی و گرانروی حرکتی افزایش می یابند. علت آن، افزایش برهم کنش های میان مولکول ها و چسبندگی بین مایع و دیواره جامد است. بنابراین، اختلاف بین سرعت حرکت لایه های داخلی و خارجی افزایش یافته و مقاومت اصطکاکی در میان لایه های مجاور مایع به واسطه این تفاوت سرعت، افزایش می یابد. در نتیجه، گرانروی روغن به تبع ازدیاد تعداد اتم های کربن، افزایش

شناسایی ساختاری و خواص تترامرها

اصلاح پس اولیگومرشدن (post-oligomerization) با استفاده از سامانه کاتالیزگر TiCl₄/Et₂AlCl انجام شد و نتایج در شکل ٥ و جدول ٤ آمده است. این اطلاعات مشخص می کند، دیمر آلفااولفین می تواند با گزینش پذیری نسبتا زیاد، به محصولی با درجه اولیگومرشدن بیشتر تبدیل شود. نتایج GC نشان می دهد، تترامر حاصل شامل سه ایزومر بسیار مشابه است.

طیف CNMR تترامر نیز در شکل ۲ نشان داده شده است. سه

سنتز و شناسايي مواد پايه روغني پلي آلغااولغيني يکجزئي

ويتللات فأجى

شکل V- ساختارهای B، B و C اولیگومر C40.

(overlapping) در پیکهای هم پوشان (CH₃CH₂CH₂CH₂-) محدوده ۳۰/۰۸ ppm. سیگنال های مربوط به کربن های پیوند دوگانه در ۱۲۹/۱ (اتم کربن نوع چهارم) و ۱۳۷/۵۸ ppm دیده می شوند. سیگنال گروه های α-CH₂ و β-CH₂ که به اتم کربن نوع چهارم متصل هستند در ۲۰/۳۶ و ۳۰/۶٤ ظاهر می شود. تفاوت بین ساختار A و B در موقعیت پیوند دو گانه آن هاست، بنابراین پیک پیوند دوگانه در ساختار B در ۱۳۷/۶۱ و ۱۲۸/0٦ ppm و پیک های سایر کربن ها در این ساختار در نزدیکی ییک های مزبور برای ساختار A ظاهر می شوند. پیک مربوط به شاخه متیل در ۲۳/۹۰ ppm، کربن نوع چهارم در ۲۵/۷۱ و گروههای α -CH $_2$ و β -CH $_2$ متصل به کربن نوع چهارم در ۳۹/۷۵ و ۳۰/۸۸ ppm ظاهر می شوند. پیک های مشخص شده با علامت ستاره در طيف، مربوط به ساختار C هستند و اين ساختار را می توان محصول هیدروژن دارشدن ساختارهای A و B دانست. به طور ویژه، سیگنال گروه متیل در ۳۰/۲۹ ppm و سیگنال های گروههای α -CH $_2$ و β -CH $_2$ متصل به کربن نوع چهارم در ٤٥/٦١ و ۲۳/۹۰ ppm ديده مي شوند. سيگنال هاي گروه هاي متصل به گروه CH- در ۳۲/۸۰ و β-CH و ۲۸/۱۳ ppm ديده مي شود.

ای با استفاده از شرایط و روش های تجربی یکسان، ساختارهای پی دیگری برای C24 به این ترتیب شناسایی شد:

$$\begin{split} & A_1: CH_3-C(C_4H_9)(C_6H_{13})-CH=C(C_4H_9)(C_6H_{13}) \\ & B_1: CH_3-C(C_4H_9)(C_6H_{13})-CH_2-C(=CH-C_3H_7)(C_6H_{13}) \\ & C_1: CH_3-C(C_4H_9)(C_6H_{13})-CH-C(C_4H_9)(C_6H_{13}) \\ & A_2: CH_3-C(C_6H_{13})(C_8H_{17})-CH=C(C_8H_{17})(C_{10}H_{21}) \\ & B_2: CH_3-C(C_6H_{13})(C_8H_{17})-CH_2-C(=CH-C_5H_{11})(C_8H_{17}) \\ & C_2: CH_3-C(C_6H_{13})(C_8H_{17})-CH-C(C_6H_{13})(C_8H_{17}) \end{split}$$

شكل ٨- ساختارهاي C، Cl، C2، O4H، H4H و D4H.

اطلاعات جزئی تر از این ساختارها در جدول ٥ فهرست شده اند. همان طور که در این جدول دیده می شود، ساختار A با جای گیری ۲،۱ رشد و با حذف هیدروژن β پایان یافته است. ساختار B با حذف هیدروژن β به طور مکان گزین (برای شکل گیری تغییرات در پیوند دوگانه) ایجاد شده است. طبق قوانین ترمودینامیک، واکنش حذف، به زنجیرهای با طول کوتاه تر تمایل دارد. ساختار آلکانی C نیز با جای گیری ۲،۱ رشد و با هیدروژن زدایی پایان یافته است. آلفااولفین های با طول زنجیرهای متفاوت، تقریبا گزینش پذیری یکسان در پایانش زنجیر دارند و در تمام آن ها نسبت ها تقریبا ۲۰/۰:۰/۰: می شوند که با نام های C، Γ_1 و $_2$ در شکل ۸ آمده است.

ساختارهای H4H، H4H و D4H در شکل ۸ از اولیگومرشدن مستقیم با کاتالیزگر متالوسن و سه ساختار C، C₁ و C₂ به روش اولیگومرشدن دومرحلهای به دست آمدهاند که شرح آن داده شد. تمام این ساختارها شامل دو شاخه طولانی و یک شاخه کوتاه (متیل) هستند، اما موقعیت شاخه متیل در آن ها متفاوت است. با افزایش تعداد کربن، گرانروی حرکتی، شاخص گرانروی و نقطه ریزش افزایش می یابند (جدول ۵، ردیف های ۱، ۳ و ۵ یا ۲، ٤ و ٦). اما در تعداد کربن برابر، وقتی شاخه متیل و شاخه طولانی در موقعیت یکسان روی زنجیر نباشند، گرانروی حرکتی و شاخص گرانروی کاهش و نقطه ریزش افزایش می یابد (جدول ٥، رديف هاي ٥-١). نتايج نشان مي دهد، ساختار مولكولي ایده آل PAO ساختاری با تعداد شاخههای کم، طول زنجیر زیاد و توزيع باريک (شبيه ستاره) است. ساختارهای خطی به شاخص گرانروی زیاد منجر می شوند، اما عملکرد خوبی در دماهای کم نخواهند داشت. از طرفی، ایزوپارافین ها به ویژه ایزوپارافین با شاخههای طولانی کمترین مقدار نقطه ریزش را نشان دادند و

ß,

واللات فأجى

جدول ٥- ساختار و عملکرد اولیگومرهای C24، C32 و C40.

نقطه ریزش (°C)	شاخص گرانروی	KV ¹⁰⁰ (cSt)	KV ⁴⁰ (cSt)	%wt	تعداد كربن زنجير بلند ^ب	تعداد کربن زنجیر اصلی ^ب	تعداد كربن	نام	اوليگومر	رديف
_ %	۶۳	۲/۶	۱۰/۶	۵۵/۸	۴	10	74	A1	C24	١
				10/0				B1		
				YA/V				C1		
-V\$	90	۲/۱	V/ð	1				_	H4H ^{الف}	۲
-94	117	۴/۳	۲۰/۵	۵۵/۹	6	١٩	٣٢	A2	C32	٣
				10/9				B2		
				۲۸/۵				C2		
- % \	١٢١	٣/٥	14/0	1				_	O4H ^{الف}	۴
-54	١٢٨	۵/۶	۳۰/۰	54/9	٨	۲۳	۴.	А	C40	۵
				۱۸/۰				В		
				20/2				С		
-۵۴	180	۶/۱	۳۲/۹	1				_	D4H ^{الف}	6

^{انه} اطلاعات حاصل از اولیگومرشدن های ۱-هگزن، ۱-اکتن و ۱-دکن با کاتالیزگر متالوسنی VI بوده و تترامر بهدست آمده از تقطیر در خلأ، هیدروژن دار شده است. ^ب طبق ساختارهای شکل ۸ محاسبه شدهاند.

> ویژگی های ساختاری مختلف (طول زنجیر اصلی، تعداد شاخه ها، طول شاخه ها و موقعیت آن ها) نیز بر عملکرد آن ها موثر هستند [۳۲-۳۰،۵]. بررسی ها نشان می دهد، زمانی که تعداد شاخه ها و موقعیت آن ها برابر است، دو عامل طول زنجیر اصلی و طول شاخه، بر عملکرد روغن اثرگذارند. وقتی طول زنجیر اصلی و طول شاخه افزایش می یابد، گرانروی حرکتی و شاخص گرانروی افزایش و نقطه ریزش کاهش می یابد. زمانی که طول زنجیر اصلی، تعداد و طول شاخه ها برابر باشد، وجود کربن های نوع چهارم در زنجیر اصلی موجب کاهش شاخص گرانروی و افزایش نقطه ریزش خواهد شد.

نتيجه گيري

تترامر آلفااولفینی یکجزئی با روش اولیگومرشدن دومرحلهای

سنتز شد. کاتالیز گر VI با هندسه مشخص، می تواند اولیگومرشدن آلفااولفین ها را کاتالیز کند، بازده و مقدار دیمر هر دو زیاد بودند و ساختار دیمر به دست آمده آلفااولفین شاخه دار وینیلی بود. سامانه TiCl₄/Et₂AlCl برای اولیگومرشدن دیمرهای شاخه دار و دست یابی به مقدار ۲۹/۲۸ تترامر آلفااولفینی استفاده شد. این کاتالیز گر گزینش پذیری خوبی برای پلیمرشدن آلفااولفین شاخه ای دارد. بررسی های ساختار مولکولی نشان داد، در تعداد و موقعیت شاخه های برابر، طول زنجیر اصلی و طول شاخه ها بر عملکرد PAO اثرگذار هستند. وقتی طول زنجیر اصلی و شاخه ها بر عملکرد QAC می یابد. پلی آلفااولفین های یک جزئی، که شاخص گرانروی زیاد و نقطه ریزش کم دارند، کاربردهای گسترده و گوناگونی مانند صنایع هواپیمایی، خودرو، نظامی و سایر زمینه ها دارند و این پژوهش مطالعه سامانمندی درباره ارتباط میان ترکیب ساختاری و خواص PAO از نقطه نظر مولکولی بود.

فصلنامه علمي، سال دهم، شماره 2، پاييز ۶۴۳

- 1. Shubkin R.L and Kerkemeyer M.E., Tailor-Making Polyalphaolefins, Lub. Sci., 8, 115-134, 2010.
- 2. Ray S., Rao P., and Choudary N.V., Poly-α-olefin-Based Synthetic Lubricants: A Short Review on Various Synthetic Routes, Lub. Sci., 4, 23-44, 2012.
- 3. Kuklin M.S., Hirvi J.T., Bochmann M., and Linholahti M., Toward Controlling the Metallocene/Methylaluminoxane-Catalyzed Olefin Polymerization Process by a Computational Approach, Organometallics, 34, 3586-3597, 2015.
- 4. Kioupis L.I. and Maginn E.J., Molecular Simulation of Poly-αolefin Synthetic Lubricants: Impact of Molecular Architecture on Performance Properties, J. Phys. Chem. B, 103, 10781-10790, 1999.
- 5. Lahtela M., Pakkanen T.A., and Nissfolk F., Molecular Modeling of Poly-alpha-olefin Synthetic Oils, J. Phys. Chem., 99, 10267-10271, 1995.
- 6. Van der Waal G., The Relationship Between the Chemical Structure of Ester Base Fluids and Their Influence on Elastomer Seals, and Wear Characteristics, J. Synth. Lub., 1, 280-301, 1985.
- 7. Kissin Y.V. and Schwab F.C., Post-Oligomerization of Alpha-olefin Oligomers: A Route to Single-Component and Multicomponent Synthetic Lubricating Oils, J. Appl. Polym. Sci., 111, 273-280, 2009.
- 8. Ritter T.H. and Alt H., Homogeneous and Heterogeneous Oligomerization Reactions of Olefins with Unbridged Metallocene Catalysts, Polyolefins J., 6, 107-116, 2019.
- 9. Nifant'ev I.E., Vinogradov A.A., Vinogradov A.A., Sedov I.V., Dorokhov V.G., Lyadov A.S., and Ivchenko P.V., Structurally Uniform 1-Hexene, 1-Octene, and 1-Decene Oligomers: Zirconocene/MAO-Catalyzed Preparation, Characterization, and Prospects of Their Use as Low-Viscosity Low-Temperature Oil Base Stocks, Appl. Catal. A: General, 549, 40-50, 2018.
- 10. Hanifpour A., Bahri-Laleh N., Nekoomanesh-Haghighi M., and Karimi M., Study on Unsaturated Structure and Tacticity of Poly1-hexene and New Copolymer of 1-Hexene/5-Hexene-1-ol Prepared by Metallocene Catalyst, J. Organomet. Chem., 819, 103-108, 2016.
- 11. Sadjadi S., Bahri-Laleh N., Nekoomanesh-Haghighi M., Ziaee

F., Dehghani S., Shirbakht S., Rahbar A., Barough M.S., and Mirmohammadi S.A., Rationalizing Chain Microstructure in the Polya-olefins Synthesized by Cationic AlCl₂/H₂O Catalytic System, Int. J. Polym. Anal. Charact., 24, 556-570, 2019.

ويتلك فكري

- 12. Busico V., Cipullo R., Pellecchia R., Ronca S., Roviello G., and Talarico G., Design of Stereoselective Ziegler-Natta Propene Polymerization Catalysts, PNAS, 103, 15321-15326, 2006.
- 13. Vittoria A., Meppelder A., Friederichs N., Busico V., and Cipullo R., Demystifying Ziegler-Natta Catalysts: The Origin of Stereoselectivity, ACS Catal., 7, 4509-4518, 2017.
- 14. Licht A.I. and Alt H.G., CH-Aktivierungsreaktionen a Substituierten Zirconocenk Omplexen und deren Verwendung in der Katalytischen Ethylen Polymerisation, J. Organometal. Chem., 684, 91-104, 2003.
- 15. Xu S. and Huang J.L., Syntheses of Bulkily Substituted Zirconocene Dichloride Complexes and Study on Their Intramolecular Elimination Reaction, Acta Chimica Sinica., 63, 1318-1322, 2005.
- 16. Nifant'ev I.E. and Ivchenko P.V., Synthesis of Zirconium and Hafnium ansa-Metallocenesvia Transmetalation of Dielement-Substituted Bis(Cyclopentadienyl) and Bis(Indenyl) Ligands, Organometallics, 16, 713-715, 1997.
- 17. Melillo G., Izzo L., Centore R., Tuzi A., Voscoboynikov A.Z., and Oliva L., Meso-Me, Si(1-indenyl), ZrCl,/Methylalumoxane Catalyzed Polymerization of the Ethylene to Ethyl-Branched Polyethylene, J. Mol. Catal. A: Chem., 230, 29-33, 2005.
- 18. Mi P.K., Kong X.J., Xu S., Zhu Y.L., and Ren Y.C., Synthesis of sp~3C1-bridged Constrained Geometry Complexes and Their Application for Copolymerization of Ethylene and 1-Octene, J. Mol. Catal., 26, 493-501, 2012.
- 19. Koch T., Blaurock S., Somoza F.B., Voigt A., Kirmse R., and Hey-Hawkins E., Unexpected P-Si or P-C Bond Cleavage in the Reaction of Li₂[(C_sMe₄)SiMe2PR] (R=Cyclohexyl, 2, 4, 6-Me₃C₆H₂) and Li[(C₅H₄)CMe₂PHR] (R=Ph, tBu) with \leq ZrCl₄ or [TiCl₂(thf)₂]: Formation and Molecular Structure of the ansa-Metallocenes $[{(\eta-C_5Me_4)2SiMe_2}ZrCl_2]$ and $[\{(\eta\text{-}C_5H_4)2CMe_2\}MCl_2] \ (M=Ti, \ Zr), \ \textit{Organometallics}, \ 19,$ 2556-2563, 2000.
- 20. Nifant'ev I.E., Vinogradov A.A., Vinogradov A.A., and Ivchenko P.V., Zirconocene-Catalyzed Dimerization of

3

ê

Ĵ,

ویالات وایس

1-Hexene: Two-Stage Activation and Structure-Catalytic Performance Relationship, *Catal. Commun.*, **79**, 6–10, 2016.

- Cano J. and Kunz K., How to Synthesize a Constrained Geometry Catalyst (CGC)-A Survey, *J. Organomet. Chem.*, 692, 4411–4423, 2007.
- Busico V. and Cipullo R., Microstructure of polypropylene, Prog. Polym. Sci., 26, 443-533, 2001.
- Tanaka H. and Harada H., ¹³C-NMR Spectra of Isotactic Polypropylene Film During Stretching and Shrinkage, *Eur. Polym. J.*, 27, 1-5, 1991.
- Christoffers J. and Bergman R.G., Catalytic Dimerization Reactions of α-Olefins and α,ω-Dienes with Cp₂ZrCl₂/ Poly(methylalumoxane): Formation of Dimers, Carbocycles, and Oligomers, J. Am. Chem. Soc., 118, 4715-4716, 1996.
- Christoffers J. and Bergman R.G., Zirconocene-Alumoxane (1:1)—A Catalyst for the Selective Dimerization of α-Olefins, *Inorganica. Chim. Acta*, 270, 20-27, 1998.
- Tweedale P., Synthetic Lubricants and High Performance Functional Fluids, *Tribol. Int.*, 27, 209-210, 1994.
- 27. Yang P., Fu Z., and Fan Z., 1-Hexene Polymerization with

Supported Ziegler-Natta Catalyst: Correlation between Catalyst Particle Fragmentation and Active Center Distribution, *Mol. Catal.*, **447**, 13-20, 2018.

- Guo Q., Property Analysis of Poly-α-Olefin Synthetic Aviation Lubricating Base Oil, *Contemp. Chem. Ind.*, 9, 1790-1792, 2014.
- Cao Y.Y., Liu T., Yan Y.B., Sun E.H., and Jiang Y., Relation Research Progress between Structural Composition and Property of Poly-α-Olefins Synthetic Lubricant Oil, *Tech. Dev. Chem. Ind.*, **12**, 35-38, 2015.
- Denis J., The Relationships between Structure and Rheological Properties of Hydrocarbons and Oxygenated Compounds Used as Base Stocks, J. Synth. Lub., 1, 201-238, 1984.
- Brennan J.A., Wide-Temperature Range Synthetic Hydrocarbon Fluids, *Ind. Eng. Chem. Res.*, 19, 2-6, 1980.
- Onopchenko A., Cupples B.L., and Kresge A.N., Boron Fluoride-Catalyzed Oligomerization of Alkenes: Structures, Mechanisms, and Properties, *Ind. Eng. Chem. Res.*, 22, 182-191, 1983.